

Alegat 45.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia nowego sądu powiatowego w Podkamieniu w starostwie Brodzkiem i rozgraniczeń obok położonych sądów powiatowych.

Wysoki Sejmie!

W uchwale z 29. maja 1875 oświadczył Wysoki Sejm c. k. Rządowi opinię swą, co do podziału całego kraju na okręgi sądów powiatowych.

W szczególności zaś zaprojektował Wysoki Sejm w powyższej uchwale utworzenie nowego sądu powiatowego w Podkamieniu w starostwie Brodzkiem i przyłączenie do niego pewnych miejscowości z okręgów sądów powiatowych w Brodach i w Załościach, tudzież pewne z tem w związku będące przydzielenie niektórych miejscowości z okręgu sądu powiatowego Tarnopolskiego do okręgu sądu Załozieckiego, i z okręgu sądu Oleskiego do okręgu sądu powiatowego w Brodach.

Wszakże c. k. Rząd nie załatwił dotąd stanowczo tej ostatniej sprawy, gdyż otrzymaliśmy pismo p. Ministra Sprawiedliwości z 21. stycznia 1878 l. 17.308, udzielające nam akta, według których Lwowski c. k. sąd wyższy sprzeciwia się utworzeniu nowego sądu w Podkamieniu i wskazuje na trudności pozyskania stosownych lokalności dla tegoż nowego sądu; — na wypadek zaś, gdyby ten zaprojektowany nowy sąd przecież utworzonym został, oświadcza się sąd wyższy za tem, ażeby

pozostawić gminy Hnidowa, Łukawiec, Batków przy sądzie powiatowym w Załósciach, — gminy zaś Ihrowice, Dubowce, Małaszowce i Hladki pozostawić i nadal przy sądzie powiatowym Tarnopolskim; wreszcie niezawisłe od kwestyi ustanowienia nowego sądu w Podkamieniu przemawia sąd wyższy za tem, ażeby wyłączyć gminy Jasionów, Kadłubiska, Rażniów, Dubie i Czechy z okręgu sądu w Olesku i przydzielić takowe do sądu powiatowego w Brodach.

P. Minister Sprawiedliwości wezwał nas zatem, ażebyśmy zasięgnęli ponownej opinii Wysokiego Sejmu nad wnioskami c. k. sądu wyższego we Lwowie i zawiadomili o niej p. Ministra obok zwrotu aktów udzielonych.

I. Motywa, które przytoczył sąd wyższy na uzasadnienie swych wniosków, a nawet i same wnioski tegoż sądu wyższego, które są obszerniejsze, niż to przytoczyło pismo p. Ministra, — są według aktów powyższych następujące :

- a) Według zdania c. k. Sędziego w Załósciach, nie należy Podkamień do rzędu takich miasteczek, do których byłby skierowany ruch handlowy wszystkich prawie gmin okolicznych, gdyż tylko bardzo nieliczne gminy położone w obrębie zaledwie jednej mili na około Podkamienia mają stosunki handlowe z tem miasteczkiem, natomiast właściwy ruch handlowy tych gmin, które z okręgu sądu Załózieckiego wyłączone i do zaprojektowanego nowego sądu w Podkamieniu przydzielone być mają, skierowany jest do Załóziec i do B r o d ó w, przeto też już z tego względu nie można zalecać Podkamienia na siedzibę sądu; —
- b) prócz tego wysuwa się tu na pierwsze tło ta ważna okoliczność, iż niema obecnie w Podkamieniu żadnych stosownych lokalności dla pomieszczenia nowego sądu; — wprawdzie Prezydium sądu obwodowego w Złoczowie popiera projekt Sejmowy i wskazuje, iż nowy sąd możnaby tymczasowo umieścić w obszernym budynku klasztornym w Podkamieniu, a to na tak długo, dopokąd hr. Cettner, jako właściciel Podkamienia nie przedłoży takiej oferty, która byłaby godną uwzględnienia, lub też dopokąd c. k. Rząd nie wybuduje we własnym zarządzie stosownych lokalności dla nowego sądu; — jednakże sąd wyższy nie popiera i tej ostatniej propozycyi, gdyż według relacyi c. k. Sędziego w Załósciach, leży rzeczony klasztor po za miasteczkiem Podkamienia i na wysokim pagórku; —
- c) dalej podnosi sąd wyższy, iż Podkamień leżałby na ostatecznej północy całego swego okręgu i zajmowałby względem gmin odnośnych skrajne czyli zupełnie niecentralne położenie; —
- d) według zdania c. k. Sędziego w Załóscach, którego sąd wyższy poczytuje jako dokładnie obznajomionego z miejscowymi stosunkami, ruch handlowy tych gmin, które Sejm wyłączył ze sądu Tarnopolskiego i przyłączył do sądu Załózieckiego, skierowany jest przeważnie do Tarnopola; a gdy prócz tego rzeczony gminy mają oraz tamże siedzibę c. k. starostwa, rady powiatowej i urzędu podatkowego, sprzeciwia się sąd wyższy wyłączeniu tych gmin z okręgu sądu Tarnopolskiego podnosząc zarazem, iż rzeczony gminy musiałyby dążyć w przeciwnym kierunku do sądu Załózieckiego, a prócz tego musiałyby przejść pod jurysdykcyę sądu obwodowego w Złoczowie, podczas gdy przynależą obecnie do jurysdykcyi znacznie bliżej położonego sądu obwodowego w Tarnopolu, a zatem te gminy odniosłyby szkodę z wykonania projektu sejmowego, do czego wreszcie przyłącza się ta

ważna okoliczność, iż zmienionoby w ten sposób pierwotne granice dawniejszych obwodów w Złoczowie i Tarnopolu, a zatem i opartego na nich rozgraniczenia okręgów sądów obwodowych; — gdyby zaś nie wyłączono rzeczonych gmin z okręgu sądu Tarnopolskiego, pozostałby przy Załocziach nader nieznaczny okręg sądowy, składający się tylko z 13 gmin; —

- e) zresztą podnosi sąd wyższy i kwestyę kosztów co do utworzenia i pomieszczenia nowego sądu i systemizowania potrzebnych do tego urzędników i oświadcza się, że nie jest w położeniu zalecania odnośnej uchwały Sejmowej do wykonania.

II. Wszakże na wypadek, gdyby p. Minister stosownie do propozycji c. k. Prezydium sądu obwodowego w Złoczowie wykonał uchwałę sejmową, co do utworzenia nowego sądu w Podkamieniu stawia sąd wyższy za motywów przez Prezydenta sądu obwodowego Złoczowskiego przytoczonych następujące wnioski:

1. ażeby gminy: Hnidawa, Łukawiec, Batków pozostawić przy okręgu sądu Załozieckiego, ponieważ Hnidawa ma bardzo blisko do Załoziec, pozostawienie zaś gmin Batków i Łukawiec przy sądzie Załozieckim potrzebnem jest dla stosownej konfiguracji okręgów sądowych, gdyż w szczególności przydzielenie gminy Łukawiec do nowego sądu w Podkamieniu, rozdarłoby całość okręgu sądowego Załozieckiego a z przynależącej do tegoż okręgu miejscowości Kruhów stworzyłoby wyspę pomiędzy trzema obcymi okręgami sądowymi w Olesku, Zborowie i Podkamieniu;

2. ażeby pozostawić gminy Ithrowice, Dubowce, Małaszowce i Hladki przy sądzie powiatowym Tarnopolskim, gdyż mają bliżej do Tarnopola, niż do Załoziec, i stosunki ich handlowe grawitują do Tarnopola, gdzie mają oraz siedzibę starostwa.

III. Niezawisłe od kwestyi utworzenia nowego sądu w Podkamieniu popiera sąd wyższy propozycję Sejmu, ażeby wyłączono z okręgu sądu Oleskiego gminy Jasienów, Kadłubiska, Raźniów, Dubie, Czechy i przydzielono takowe do sądu powiatowego w Brodach, a sprzeciwia się tej propozycji Sejmu: ażeby przydzielono gminy Czyżki, Konty, Brachówka, Łabacz, Bołożynów, Przewłoczna, Kobyle, Sokołówka do sądu Brodzkiego, wyłączając takowe ze sądu Oleskiego a to z powodów: iż te na ostatku wspomniane gminy mają bliżej, a niektóre znacznie bliżej do Oleska niż do Brodów, a zatem poniosłyby oczywiście niekorzyść czyli uszczerbek z wykonania projektu sejmowego.

C. k. Prezydium sądu obwodowego w Złoczowie objawiło wprawdzie zdanie pod II. i III. wyszczególnione, na które zgodził się Lwowski sąd wyższy, jednakże rzeczone Prezydium patrząc z bliska na miejscowe stosunki, popiera utworzenie nowego sądu powiatowego w Podkamieniu i zbija wszelkie przeciwko temu podniesione zarzuty c. k. Sędziego w Załocziach. W szczególności zaś przytacza rzeczone Prezydium, iż kraj nasz bardzo szczupło w sądy uposażonym jest, z czego też w rezultacie wynika powszechnie znane przeciążenie sądów, dla tego też rzeczone Prezydium wychodzi przy składaniu swojej opinii z tego przypuszczenia, iż utworzenie nowego sądu powiatowego w Podkamieniu jest już rzeczą uchwaloną.

Zaiste każdego uderzać musi ta okoliczność, iż rzeczone Prezydium nie spodziewało się bynajmniej, ażeby przeciwko tej w skutek przedłożenia Rządowego i zgodnie z temże przedłożeniem już uchwalonej rzeczy, podniosły się jakiegokolwiek zarzuty i taka opozycja c. k. sądu wyższego we Lwowie.

Wydział krajowy zarządził w tej sprawie jeszcze dnia 22. lutego 1878 l. 3512 bliższe dochodzenia, jednakże natrafił na tę trudność, iż Wydział powiatowy Brodzki, dążąc do jak największego rozszerzenia starostwa Brodzkiego i zmiierzając do tego celu, ażeby powiat polityczny Brodzki obejmował w sobie także i sądy powiatowe w Olesku i Załóscach, oświadczył w swem sprawozdaniu z 23. lipca 1878 l. 516 wyraźnie, iż nie może działać w myśl wskazówek Wydziału krajowego, ani też pouczyć odnośnych gmin o istotnem położeniu rzeczy, a mianowicie w tej mierze, iż gminy pragnąc przynależć do pewnego powiatu politycznego, domagać się mogą przydzielenia tylko do takiego sądu powiatowego, który mieścić się będzie w obrębie tegoż powiatu politycznego. Dopiero w skutek ponownego czyli raczej trzeciego pisma naszego 30. lipca 1878. l. 39.964 doniósł nam Wydział powiatowy Brodzki, a to dnia 5. sierpnia 1878 l. 559, iż pouczy gminy odnośnie w myśl naszych wskazówek i przedłożył nam oraz opinię tamtejszej rady powiatowej, a to w tej treści:

I. iż rada powiatowa nie zgadza się z projektem Wys. Sejmu, co do utworzenia nowego sądu powiatowego w Podkamieniu i oświadcza się za pozostawieniem nadal sądu powiatowego w Załóscach ze wszystkimi gminami należącymi obecnie do politycznego powiatu Brodzkiego przy tymże starostwie Brodzkiem, a to z powodów przez c. k. Sędziego w Załósciach przytoczonych, które rada powiatowa rozwija jeszcze obszerniej;

II. „Myśl utworzenia sądu powiatowego w Podkamieniu wywołała i dalsze proponowane zmiany terytoryalne w starostwie Brodzkiem, t. j. przyłączenie gmin Czyżki, Konty z Brachówką, Łabacz, Bołożynów, Przewłoczna z Kobylem i Sokołówką, do sądu w Brodach, jeżeli „pragną pozostać przy starostwie Brodzkiem, albo też przyłączenie tych gmin do starostwa w Złoczowie, jeżeli chcą pozostać przy sądzie Oleskim“.

„Tak jedną jak i drugą alternatywę uznaje rada powiatowa za niedogodną dla tychże gmin nadmienionych,“ — gdyż należało by je pozostawić przy starostwie Brodzkiem i przy sądzie powiatowym Oleskim, przeto też rada powiatowa oświadcza się przeciw zamierzonemu weieleniu tych gmin do sądu w Brodach, a przemawia za przyłączeniem sądu Oleskiego do starostwa w Brodach;

w razie zaś, gdyby przyłączenie sądu Oleskiego do starostwa Brodzkiego było niemożliwym, a to z tego powodu, iż gminy Juśkowice, Olesko, Podlesie, Zakomarze, które należą obecnie do starostwa Złoczowskiego, trzeba weielić koniecznie do sądu Oleskiego, rada powiatowa Brodzka oświadcza się za utworzeniem nowego sądu powiatowego w Sokołówce, a to dla gmin:

Czyżki, Konty z Brachówką, Łabacz, Bołożynów, Przewłoczna z Bajmakami czyli Kobylem, Sokołówka, Jasionów, Kadłubiska, Raźniów, Dubie, Czechy, — Ozydów z Angielówką, Stołpin, Toporów, Trójca i Turze, które to miejscowości nie są oddalone nad dwie mil od Sokołówki, mają tamże w każdej porze roku dobrą komunikację i grawitują pod względem handlowym do Sokołówki, gdzie też co dwa tygodnie odbywają się licznie uczęszczane targi; okręg tego nowego sądu obejmowałby w sobie przestrzeń przeszło sześciu mil kwadratowych z ludnością 20.352 mieszkańców i w ten sposób nie uszczuplonoby ani starostwa Brodzkiego, ani też starostwa Złoczowskiego; prócz tego wyłączając gminy Stołpin, Toporów, Trójca i Turze z okręgu sądu Łopatynskiego, przeznaczonoby im sąd daleko dogodniejszy, a nie ma żadnej obawy o brak lokalności w Sokołówce, gdyż właściciel Sokołówki ma tam murowany dworek na pomieszczenie sądu i gotów dobudować areszta; — wreszcie przedstawia rada powiatowa Brodzka, iż gdyby wykonano projekt Wys. Sejmu, ażeby przyłączyć sąd Załóziecki do starostwa Tarnopolskiego, a natomiast utworzyć nowy sąd

w Podkamieniu i gdyby zarazem pozostawiono według projektu Lwowskiego sądu wyższego gminy Hnidawa, Batków i Łukawiec przy sądzie Załozieckim, a gminy Czyżki, Konty z Brachówką, Łabacz, Bołożynów, Przewłoczna z Kobylem, tudzież Sokołówkę przy sądzie Oleskim w takim wypadku odpadłaby od Brodzkiego powiatu politycznego niemal jedna trzecia część dotychczasowego jego obszaru, a to z glebą najproduktywniejszą, pozostała zaś reszta tego powiatu obejmowałaby w sobie przestrzenie przeważnie lesiste, które jako mniej zaludnione i nisko opodatkowane musiałyby dwa razy tyle płacić dodatku powiatowego na utrzymanie reprezentacji powiatowej, podczas gdy gminy odnośne już dziś nie są prawie w stanie opłacać przypadających na nie dodatków powiatowych. Rada powiatowa twierdzi zatem, iż przez uszczuplenie starostwa Brodzkiego wedle projektu Wys. Sejmu stałaby się administracja powiatowa niemożliwą.

Następnie dnia 6. września 1878 l. 634 przedłożył nam Brodzki Wydział powiatowy uchwały rad gminnych powzięte w sierpniu i wrześniu 1878. r. w miejscowościach: Hnidawa, Batków, Łukawiec, Konty z Brachówką, Łabacz, Bołożynów, Przewłoczna z Kobylem i Sokołówka.

O bliższej treści tych uchwał, które są owiane tymże samym duchem, jak opinia rady powiatowej w Brodach, zdamy sprawę w stosownym miejscu poniżej, teraz zaś przystępujemy najprzód do właściwego i najgłówniejszego punktu niniejszego przedmiotu t. j. do krytyki i ocenienia opozycji tak Lwowskiego sądu wyższego jak też Brodzkiej rady powiatowej przeciwko utworzeniu nowego sądu powiatowego w Podkamieniu.

Nim wszakże przejdziemy do zbijania zarzutów, które przez sąd wyższy i radę powiatową w Brodach podniesione zostały, pozwolimy sobie przytoczyć najprzód okoliczności następujące:

Wys. Sejm w uchwale swej z 29. maja 1875 orzekł:

1. iż starostwo Złoczowskie ma w sobie obejmować trzy sądy powiatowe, a to w Złoczowie, w Zborowie i w Olesku;
2. iż starostwo Brody obejmuje w sobie trzy sądy powiatowe w Brodach, Łopatynie i Podkamieniu (nowy sąd powiatowy);
3. iż starostwo w Tarnopolu obejmuje w sobie trzy sądy powiatowe w Tarnopolu, w Mikuliniech, i Załosecach, i że ten ostatni sąd Załoziecki wyłączyć trzeba ze starostwa Brodzkiego, a przydzielić do starostwa Tarnopolskiego zamiast dawniejszego sądu powiatowego w Ihrowicach.

Dodać tu trzeba, iż starostwo Brodzkie w skutek przyłączenia sądu Załozieckiego do starostwa Tarnopolskiego utraciłoby tylko dziewięć gmin.

Prócz tego zaś należy tu wspomnieć, iż dawniejszy sąd w Ihrowicach mieścił się na przestrzeni $6\frac{7}{10}$ mil \square i obejmował w sobie ludność, która w r. 1866. wynosiła 21.014 mieszkańców, gdy zaś pomieszczenie tego sądu w Ihrowicach dla braku tamże odpowiednich lokalności wydało się niedogodnym, zarządzono najprzód w krótkiej drodze administracyjnej, iż sąd Ihrowicki urzędować będzie w Tarnopolu, wreszcie c. k. Ministerstwo Sprawiedliwości w rozporządzeniu swem z d. 15. lutego 1867 Nr. 37 dz. u. p. orzekło: iż c. k. sąd powiatowy deleg. miejski w Tarnopolu rozszerzyć ma swoje czynności na obszar ówczesnego okręgu sądowego w Ihrowicach i tym sposobem sąd powiatowy Ihrowicki znikł zupełnie z widnokągu.

Terazniejszy okręg sądu powiatowego deleg. miejskiego w Tarnopolu mieści się zatem obecnie na przestrzeni $14\frac{6}{10}\%$ mil \square a według najświeższego sprawozdania c. k. Prezydium sądu obwodowego w Tarnopolu z dnia 12. kwietnia 1877 l. 792/pr. (videatur sprawozdanie Wydziału krajowego względem utworzenia nowego sądu powiatowego w Podwołoczyskach) liczy w sobie obecnie 69.078 mieszkańców.

Wynika z tąd niezaprzeczenie, iż tak wielki obszar sądu powiatowego nie odpowiada bynajmniej należytemu sprawowaniu sprawiedliwości i przekracza nawet zupełnie możliwości sprężystego wymiaru tej sprawiedliwości a stanowi zarazem bardzo wielką i dotkliwą ujmę dla ludności, która tak daleko do swego sądu udawać się musi; — ztąd też powstaje nieodzowna potrzeba przywrócenia dawniejszego sądu w Ithrowicach; gdy zaś wieś Ithrowice nie jest tak dalece odpowiednią na siedzibę sądu i niema tamże stosownych lokalności, gdy zaś dalej Załóżce leżą znacznie bliżej do Tarnopola niż do Brodów, a miasteczko Podkamień jest wcale odpowiedniemi miejscem dla siedziby sądu powiatowego, nastąpił ztąd w uchwale Wys. Sejmu z 29. maja 1875 ten nader korzystny projekt: ażeby sąd Załoziecki zastąpił dawniejszy sąd Ithrowicki, gminy tegoż dawniejszego okręgu sądowego zyskałyby na tem, gdyż miałyby bliżej do sądu w Załóżciach, niż do sądu w Tarnopolu i zamiast do wsi Ithrowice udawałyby się do handlowego miasta Załoziec, a pozostałyby tak jak dotąd przy starostwie Tarnopolskiem dokąd mają bliski przystęp, gminy zaś położone na północ Załoziec i które to gminy grawitują i tak do Brodów, przydzielił Wys. Sejm do nowego sądu w Podkamieniu, gdyż na Podkamień dążą do siedziby starostwa w Brodach, i tamże istnieje dla nich najbliższa siedziba c. k. starostwa; — wreszcie Podkamień liczy w sobie 3.000 mieszkańców, ma oprócz zwykłych targów tygodniowych także i uprzywilejowane jarmarki a to czternaście razy do roku, prócz tego z powodu istniejącego tamże klasztoru Dominikanów i wydarzających się często odpustów, dalej z powodu handlu granicznego jest to miasteczko według zdania Prezydenta sądu obwodowego w Złoczowie daleko więcej ożywionem, niż bardzo wiele innych miasteczek, w których istnieje siedziba sądu powiatowego; nakoniec gminy z okręgu sądu Załozieckiego, które przydzielił Wys. Sejm do sądu w Podkamieniu, osiągnęłyby tę bardzo ważną korzyść, iż dążąc w swych codziennych stosunkach do starostwa i urzędu podatkowego w Brodach, załatwiałyby za jednym zachodem i tak właśnie, jakby po drodze swe sądowe interesa w Podkamieniu, podczas gdy dotąd dążyć musiały w dwóch wprost sobie przeciwnych kierunkach, a to do Brodów i do odległego sądu w Załóżciach.

Wydział krajowy sądzi, iż powyż przytoczone okoliczności uzasadniają jak najdobitniej odnośne propozycje Wys. Sejmu względem utworzenia nowego sądu powiatowego w Podkamieniu a w dodatku zbija zarzuty sądu wyższego i rady powiatowej w Brodach w tym względzie podniesione w sposób następujący:

A (ad I a.) Sam Sędzia powiatowy w Załóżciach przyznaje, iż właściwy ruch handlowy tych gmin, które z okręgu sądu Załozieckiego wyłączone i do sądu powiatowego w Podkamieniu przydzielone być mają, skierowany jest do Brodów; — a jużci ten ruch przeważa w każdym razie ruch handlowy do Załoziec, a to w ten sposób, iż w obec handlowego znaczenia Brodów, ruch handlowy do Załoziec zaledwie na wzmiankę zasługiwać może.

B. (ad I. b.) Według relacji p. Prezydenta sądu obwodowego w Złoczowie, klasztor Dominikanów dostarczyć może bardzo dogodnego pomieszczenia dla nowego sądu w Podkamieniu, wreszcie sąd wyższy według udzielonych nam aktów stoi w pertraktacyi ze Stefanem Freudenber-

gerem właścicielem domu w Podkamieniu, który ofiarował się sprzedać swój murowany i obszerny dom za 9000 zł. lub też wynająć takowy na pomieszczenie nowego sądu za opłatą rocznego czynszu w kwocie 900 zł. w. a. Nie ma przeto żadnej obawy o brak stosownych lokalności w Podkamieniu.

C. (ad I. c.) Arondacya przyszłego nowego sądu w Podkamieniu wydaje się wcale dobrą, a nie może być nawet porównaną z najniekorzystniejszymi i zupełnie skrajnymi siedzibami sądów powiatowych: w Nowem siole i Wiśniowczyku, w których już od 23 lat istnieją dotąd sądy powiatowe, przyczem c. k. Rząd pomimo tak długiego czasu nie tylko nie poczynił dotąd żadnych kroków, ażeby umieścić siedzibę tych sądów w miejscu stosowniejszem, lecz przeciwko skierowanym do tego celu usiłowaniom Wys. Sejmu podnosi trudności i przeszkody, które tylko na kwestyi finansowej polegać się zdają.

D. (ad I. d) Wysoki Sejm w uchwale swej z 29. maja 1875 wyłączył z okręgu sądu Tarnopolskiego:

α) gminy Czerniechów (z Płutyńcami), Jankowce i Grobla, Horodyszcze, Nosowce, Pleskowce, Obarzańce, Zarudzie, Mszaniec, Ditkowce, dalej —

β) gminy Ihrowice, Dubowce, Małaszowce, Hładki, —

a przyłączył wszystkie powyższe gminy ad α) i ad β) do sądu powiatowego w Załoścach.

ad α) Według zdania p. Prezydenta sądu obwodowego w Tarnopolu z 12. kwietnia 1877 l. 791/pr. mają gminy pod α) wyszczególnione znacznie bliżej do Załoziec niż do Tarnopola, a to o 7, 7, 13, 19, 10, 16, 15, 16 i 15 kilometrów bliżej do Załoziec, a ruch handlowy wszystkich tych gmin skierowany jest przeważnie do Załoziec, a to w ten sposób, iż lubo te gminy przynależą dotąd do sądu powiatowego Tarnopolskiego, rozstrzyga ich spory już obecnie sąd powiatowy Załoziecki jako *forum contractus*, przeto też rzeczzone gminy skorzystają niezaprzeczenie z przydzielenia ich do sądu Załozieckiego.

W ten sposób twierdzenie Sędziego powiatowego w Załoścach i zdanie sądu wyższego we Lwowie, który opierał się bezwzględnie na twierdzeniach Sędziego w Załoścach, a oprócz tego i zdanie Brodzkiej rady powiatowej, wykazane są jako zupełnie mylne.

ad β) Dalej przedstawia p. Prezydent sądu obwodowego w Tarnopolu, iż gminy pod β) wyszczególnione, a mianowicie Ihrowice, Dubowce, Małaszowce mają o 2, 8 i 2 kilometrów bliżej do Tarnopola, niż do Załoziec, a gmina Hładki ma równą odległość tak do Załoziec jak do Tarnopola; że wreszcie ruch handlowy tych czterech gmin podąża do Tarnopola, a przeto należy pozostawić te cztery gminy przy sądzie powiatowym Tarnopolskim, na co też zgadza się niniejszem zupełnie Wydział krajowy.

Na dalszy zarzut sądu wyższego, iż gminy pod α) wyszczególnione musiałyby przejść pod jurysdykcję sądu obwodowego w Złoczowie, podczas gdy przynależą obecnie do jurysdykcji bliżej położonego sądu obwodowego w Tarnopolu, odpowiadamy, iż cały okręg przyszłego sądu Załozieckiego wyłączyć należy z obrębu sądu obwodowego w Złoczowie, a przydzielić do obrębu sądu obwodowego w Tarnopolu, dokąd należy i teraz dawniejszy sąd Ihrowicki, a co będzie z każdego

względu odpowiedniem, gdyż Załóśce mają znacznie bliżej do Tarnopola, niż do Złoczowa, a zatem ta mała zmiana granic dawniejszych władz obwodowych w Złoczowie i Tarnopolu, nie może stanowić tu żadnej a żadnej przeszkody.

Motywa przeto sądu wyższego ad I. wyszczególnione są tego rodzaju, iż sąd wyższy sam nie wierzył w skuteczność tych powodów i dla tego postawił ad II. swe wnioski na ten wypadek, gdyby p. Minister wykonał przeciw uchwałę Wys. Sejmu co do utworzenia nowego sądu powiatowego w Podkamieniu.

ad II. Co do tych wniosków sądu wyższego, a mianowicie co do gmin Hnidawa, Łukawiec, Batków musimy przytoczyć, iż zdania c. k. Prezydium sądu obwodowego w Złoczowie i sądu wyższego we Lwowie, nie są ugruntowane; te trzy gminy mają wprowadzić niedaleko do Załóczec, jednakże należą one do starostwa w Brodach, mają codzienne stosunki z Brodami i na Podkaminie dążą także w ruchu handlowym do Brodów, dokąd mają znacznie bliżej, niż do siedziby starostwa w Tarnopolu i w ogóle nie miały dotąd żadnych stosunków z Tarnopolem; — prócz tego mają te gminy znacznie bliżej do Złoczowa niż do Tarnopola, a należą dotąd do jurysdykcji sądu obwodowego w Złoczowie i przy niej pozostawić ich trzeba, gdyż nie ma żadnego powodu słusznego, któryby usprawiedliwił przyłączenie ich do odleglejszego trybunału w Tarnopolu; argumentacya Prezydenta sądu obwodowego w Złoczowie: „iż Kruhów stanowiłby wyspę pomiędzy trzema obcymi okręgami sądowymi w Olesku, w Zborowie i Podkamieniu“, jest zupełnie mylną, gdyż opiera się na tem, iż Kruhów przynależy jeszcze do okręgu sądu powiatowego w Załóscach, z którego jednakże wyłączyła go opinia Wys. Sejmu z 29. maja 1875, a p. Minister Sprawiedliwości w rozporządzeniu swem z dnia 29. stycznia 1878. r. Nr. 15. dz. u. p. przydzielił Kruhów do sądu powiatowego w Złoczowie.

Gdy zas prócz tego z uchwał rad gminnych w Hnidawie, Batkowie, w Łukawcu wynika, iż pragną pozostać przy starostwie Brodzkiem, przeto też oświadcza się Wydział krajowy w myśl uchwały Wys. Sejmu z 29. maja 1875 stanowczo za tem, ażeby Hnidawę, Batków, Łukawiec przydzielić do nowego sądu w Podkamieniu.

Co do gmin Ihrowice, Dubowce, Małaszwowce i Hładki oświadczyliśmy już powyżej, iż zgadzamy się na to, ażeby zmienić w tym względzie uchwałę Wysokiego Sejmu z 29. maja 1875 i pozostawić te cztery gminy przy sądzie pow. deleg. miejskim w Tarnopolu.

ad III. Zanim przystąpimy do odpowiedzi na wnioski sądu wyższego w ustępie III. wyszczególnione, musimy wprzód odpowiedzieć na odrębne i dalej sięgające wnioski rady powiatowej Brodzkiej, zwłaszcza, iż takowe odnoszą się najszczególniej do sądu powiatowego w Olesku, o którym opiewa właśnie III. ustęp wniosków Lwowskiego sądu wyższego.

Najprzód zaznaczyć musimy, iż rada powiatowa Brodzka uwydatniła w swej opinii jak najjawniej swoją dążność do tego skierowaną, ażeby zapobiedz wszelkiemu uszczupleniu starostwa Brodzkiego; przyznała to ona otwarcie i nawet twierdzi, a to w sposób, ile oceniamy przesadzony, że przez uszczuplenie starostwa Brodzkiego, administracya powiatowa stałaby się nawet niemożliwą, co też z tego względu, jako przesadzone poczytywać musimy, iż starostwo Brodzkie według powyż wyszczególnionego projektu Wys. Sejmu byłoby zawsze jeszcze jednym z największych w kraju sta-

rostw, a w każdym razie równałoby się co do obszaru ze starostwami w Złoczowie i Tarnopolu, w których przecież istnieją trybunały kolegialne.

Nie możemy zatem pominąć tej uwagi, iż rada powiatowa, dążąc przede wszystkim do zapewnienia sobie jak największych dodatków powiatowych, nie baczyła wcale na ogólne interesa krajowe, lecz postawiła na czele swoje własne interesa powiatowe, i w tej dążności partykularnej sprzeciwiła się projektowi utworzenia nowego sądu w Podkamieniu, a postawiła natomiast żądanie, ażeby sądy powiatowe w Załóżcach i Olesku mieściły się i nadal a to w całej swej objętości w starostwie Brodzkiem, a gdyby to ostatnie z tego względu stać się nie mogło, iż gminy Olesko, Juśkowice, Podlesie, Zakomarze, jako należące dotąd do starostwa Złoczowskiego koniecznie przydzielić trzeba do sądu Oleskiego, postawiła rada powiatowa swój ewentualny wniosek utworzenia nowego sądu powiatowego w Sokołówce.

Wydział krajowy nadmienia tu najprzód, iż c. k. Rząd zgodził się już faktycznie na projekt Wys. Sejmu z 29. maja 1875, opiewający w ten sposób, iż starostwo Złoczowskie obejmować ma w sobie trzy sądy powiatowe, a to w Złoczowie, Zborowie i Olesku; gdyż c. k. Ministerstwa Sprawiedliwości i spraw wewnętrznych działały we wspólnem porozumieniu się, a rozporządzenie P. Ministra spraw wewn. z 12. lutego 1878 l. 509. przydzieliło gminę Ozydów z Angielówką do starostwa Złoczowskiego, wyłączając tę gminę ze starostwa Brodzkiego, co też nastąpiło oczywiście z tego powodu, iż sąd powiatowy Oleski, którego znaczniejsza część mieści się w starostwie Złoczowskiem, należeć będzie do tegoż ostatniego starostwa, a powtórę z tego powodu, iż Ozydów z Angielówką leży tuż obok Oleska, a nawet na południe od Juśkowic i od Oleska, a zatem niema żadnej wątpliwości w tej mierze, iż Ozydów z Angielówką w każdym razie tak jak dotąd do okręgu sądu Oleskiego przynależeć musi.

Co do projektowanego przez radę powiatową nowego sądu w Sokołówce, musimy tu dalej przytoczyć, iż Jasionów, Kadłubiska, Dubie nie mogłyby w żaden sposób należeć do tego zaprojektowanego sądu, gdyż mają daleko bliżej do Brodów niż do Sokołówki; także i dla gmin Czechy, Rażniów, byłoby pożądanyszem należeć do sądu w Brodach, a nie do Sokołówki.

Nie wspominając już nie o tem, iż nie ma teraz w Sokołówce stosownych lokalności dla pomieszczenia sądu, trzeba jednakże przytoczyć, iż miasteczko Sokołówka liczy w sobie tylko 2105 mieszkańców i leży bardzo niedaleko Oleska, gdyż cała odległość wynosi tylko półtora mili.

Jakkolwiek więc Wydział krajowy dąży w ogóle do jak najgęstszej rozsiania sądów powiatowych w kraju, to jednakże rachując się z istotnem położeniem rzeczy, a mianowicie z tem, iż c. k. Rząd przy każdym przez Wys. Sejm zaprojektowanym nowym sądzie stawia tak usilne i na lata obrachowane trudności, które tylko na kwestyi finansowej polegać się zdają, nie widać żadnej szansy powodzenia dla tego, przez Brodzką radę powiatową zaprojektowanego nowego sądu w Sokołówce, a ze względu, iż trzeba się przede wszystkim starać o utworzenie innych i daleko potrzebniejszych sądów, nie jest w możności popierania rzeczzonego projektu rady powiatowej w Brodach.

ad III. Przechodząc następnie do wniosków Lwowskiego sądu wyższego w ustępie III. wyszczególnionych, donosimy Wysokiemu Sejmowi, że uchwały rad gminnych powzięte ostatecznie w miejscowościach:

Konty z Brachówką, Łabacz, Bołożynów, Przewłoczna z Kobylem, Sokołówka oświadczają wprawdzie, iż gminy te radeby należeć do sądu Oleskiego, lub też do nowego sądu w Sokołówce, jednakże treść tych uchwał wykazuje najdobitniej, iż rzeczzone gminy pragną przedewszystkiem pozostać przy starostwie Brodzkiem, a Konty z Brachówką, Łabacz, Sokołówka oświadczają z najusilniejszym naciskiem, iż w żaden sposób do starostwa Złoczowskiego przynależć nie mogą i przynależć nie chcą. Gminy Konty z Brachówką, Bołożynów i Przewłoczna twierdzą prócz tego, iż mają grunta w terytoryach gmin Rażniowa, Czyżek, Stołpin i Turze, a Wydział powiatowy Brodzki twierdzi dalej, że i gminy Sokołówka, Łabacz posiadają grunta w terytoryach gmin Turze, Rażniów i Czechy. Gmina Czyżki nie przedłożyła dotąd uchwały swej rady gminnej, — jednakże ta gmina leży tuż obok gminy Konty i obok gmin Kadłubiska i Czechy, a sąd wyższy oświadczył się właśnie za tem, ażeby Kadłubiska, Czechy przyłączone zostały do sądu powiatowego w Brodach.

Z powyższych przeto względów oświadcza się Wydział krajowy stanowczo za tem, ażeby wszystkie wyżej nadmienione gminy w myśl uchwały Wys. Sejmu z 29. maja 1875 do okręgu sądu powiatowego w Brodach przydzielone zostały, zwłaszcza, że gminy te mają i tak ze siedzibą c. k. starostwa, urzędu podatkowego i rady powiatowej w Brodach jak najczęstsze i niemal codzienne stosunki.

Wydział krajowy stawia zatem wnioski następujące:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem odwołuje się do swej uchwały z 29. maja 1875 i oświadcza c. k. Rządowi w myśl §. 2. ustawy z dnia 11. czerwca 1868 Nr. 59. dz. u. p. tudzież w myśl ustawy z 26. kwietnia 1873 Nr. 62. dz. u. p. swe zdanie:

1. iż należy utworzyć jak najrychlej nowy sąd powiatowy w Podkamieniu w starostwie Brodzkiem i przydzielić do niego wszystkie miejscowości wyszczególnione w uchwale Sejmu krajowego z 29. maja 1875, a zatem także i gminy Hnidawa, Batków, Łukowiec; (rektyfikuje się przytem mylne nazwy: „Zagórze i Uiszkowce“ recte: Zagórze i Niszkowce, — dalej „Pańkrowce“ recte: Pańkowie, „Popowice“ recte: Popowce);
2. iż starostwo Brodzkie ma w sobie obejmować trzy sądy powiatowe, a to w Brodach, Łopatynie, i nowy sąd w Podkamieniu; natomiast należy wyłączyć ze starostwa Brodzkiego sąd powiatowy w Załóscach, który mieścić się ma w starostwie Tarnopolskiem;
3. iż starostwo Tarnopolskie ma w sobie obejmować trzy sądy powiatowe, a to w Tarnopolu, w Mikulińcach i w Załóscach;
4. iż starostwo Złoczowskie ma w sobie obejmować trzy sądy powiatowe, a to w Złoczowie, Zborowie i Olesku;
5. z okręgu sądu powiatowego deleg. miejskiego w Tarnopolu należy wyłączyć miejscowości: Czarniechów, Jankowce, Grobla, Horodyszcze, Nosowce, Pleszkowce, Obarzańce, Za-

rudzie, Mszaniec, Ditkowiec i przyłączyć takowe w myśl uchwały sejmowej z 29. maja 1875 do sądu powiatowego w Załoścach;

natomiast należy pozostawić gminy Ihrowice, Dubowce, Małaszowce i Hładki przy okręgu c. k. sądu powiat. deleg. miejskiego w Tarnopolu;

6. z okręgu sądu powiatowego w Olesku należy wyłączyć Czyżki, Konty z Brachówką, Łabacz, Bołożynów, Przewłoczna z Bajmakami czyli z Kobylem, Sokołówka, — Jasionów, Kadłubiska, Rażniów, Dubie, Czechy, i przydzielić te miejscowości do sądu powiatowego w Brodach;
7. cały przyszły okręg sądu powiatowego w Załoścach w myśl niniejszej uchwały ukonstytuowany należy wyłączyć z obrębu sądu obwodowego w Złoczowie a przyłączyć do obrębu c. k. sądu obwodowego w Tarnopolu, podczas gdy nowy sąd powiatowy w Podkamieniu należec ma do obrębu c. k. sądu obwodowego w Złoczowie.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 10. września 1878.

Ludwik hr. Wodzicki. w. r.

Marszałek krajowy.

Waleryan Podlewski. w. r.

Członek Wydziału krajowego.

